

5778 Sjabbat Pesach - De aftrap

Dit jaar valt Jom Tov op Sjabbat en wat opvalt is dat wij dan in plaats van de sjabbat gebeden, met een toevoeging voor de Jom Tov, vier maal het Jom Tov gebed zeggen met de toevoeging van de sjabbat. En de vraag waarom dat zo is, mag gesteld worden.

In de Tora vinden we enkele keren dat de Jom Tov dagen worden opgesomd. Gedurende Pesach lezen we ze allemaal: op de tweede dag Pesach (Emor, Wajikra 23:1-44); op de vierde dag (Misjpatiem Sjemot 23:12-18); op de vijfde dag (Kie Tissa: Sjemot 34:18-23) en tenslotte op de achtste dag (R'ee Dewariem 16:1-17).

Bij drie van de vier staat Sjabbat ook genoemd.

In Emor helemaal vooraan (pasoek 3), in Misjpatiem ook (pasoek 12). In R'ee niet. Maar in Kie Tissa wel (in pasoek 21). Wat opvalt is dat op die laatste plaats, als enige de sjabbat na Pesach wordt genoemd.

Uit de tien geboden kennen we natuurlijk het gebod van Sjabbat. In Jitro (Sjemot 20:11) wordt de sjabbat in verband gebracht met de schepping van de wereld. In Wa'etchanan (Dewariem 5:15) wordt de sjabbat echter opgehangen aan de herdenking van de slavernij van Egypte.

En als we al deze feiten op een rijtje zetten komt er het volgende uit: Eigenlijk zou de Sjabbat en daarmee alle mitzwot door ons gehouden moeten worden vanuit het besef dat Hasjem de wereld heeft geschapen. Zo is de Tora aan ons gegeven, zo stond het op de stenen tafelen. Maar de zonde van het gouden kalf en het breken van die stenen tafelen zorgt ervoor dat er iets wezenlijks verandert: de mitzwot zijn nu 'ter herinnering van de uittocht uit Egypte', een gebeurtenis die veel dichterbij ons staat dan de schepping van de wereld en ook veel tastbaarder is voor die generatie en alle daarna.

En dus staat in Emor en Misjpatiem, beide de oorspronkelijke mitzwa, eerst de sjabbat en daarna, een uitvloeisel van ons geloof in de Schepper van de wereld: drie feestdagen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in Misjpatiem de feestdagen worden gekoppeld aan moment in de kalender van de natuur, de schepping.

In Kie Tissa staan de feestdagen na het verschrikkelijke verhaal van het gouden kalf. Wat wordt, nu dat de herinnering aan de schepping gefaald heeft om ze van afgodendienst te doen, de bron van het houden van de mitzwot? Pesach en daarna pas de sjabbat. En dat is dan ook de volgorde in Ki Tissa. En in de tweede 'tien geboden', in Wa'etchanan wordt de Sjabbat dus in verband gebracht met 'Pesach'.

Voor ons, die nog steeds - tenminste voor een groot gedeelte - leven in de wereld van 'het gouden kalf' heeft de sjabbat beide gezichten. Wij zeggen dan ook in de kidoesj van vrijdagavond allebei: '...als een herinnering aan de schepping. Want dit is de dag waarop begonnen wordt met de oproep tot kedoetsja, ter herinnering van de uittocht van Egypte'.

In de kidoesj van de feestdagen zeggen we echter: zij zijn: 'een oproep tot kedoetsja ter herinnering van de uittocht uit Egypte. 'Geen 'begin' en geen referentie naar de schepping.

Als sjabbat op Jom Tov valt, dan zouden we eigenlijk de twee herinneringen naast elkaar moeten hebben, maar door de zonde van het gouden kalf neemt Pesach, de herinnering aan de uittocht, de plaats van Sjabbat in. En dus ook in de tefillot, in de gebeden.

Wij hebben gezien dat sjabbat, in de oorspronkelijke vorm 'de dag waarop begonnen wordt met de oproep tot kedoesja' zou zijn. Alle kedoesja begint met Sjabbat. Alle feestdagen hingen van haar af. Vandaar dat de Tora Sjabbat steeds noemt in verband met de feestdagen.

Pesach heeft de plaats ingenomen als het gaat om het kader, om de 'herinneraar'.

Maar hoe zit het met de rol van 'beginner'?

Ook Pesach is het begin. Het begin van de reeks van de feestdagen, het begin van de lente en zomerperiode, de eerste Joodse maand, we eindigen met het vragen om wind en regen. Waar haalt de Pesach die kracht vandaan?

Hoe mooi en begrijpelijk is het dat daar waar Pesach de rol van 'beginner' op zich neemt de Tora haar 'Sjabbat' noemt. In Wajikra (23:11) staat de mitzwa van de 'Omer'. Zeven weken, die *beginnen* bij Pesach en eindigen bij Sjawoe'ot. Een periode waarin van alles begint. Fysieke groei van de vruchten, spirituele groei van de mens. Daar staat er 'Sjabbat' maar bedoelt de Tora Pesach. Iets waar velen niets van begrijpen. Wij nu wel. Want de Sjabbat is de naam voor de bron van alles wat begint. En daar waar Pesach die rol overneemt, mag zij ook de naam dragen van de moeder van alle kedoesja: Sjabbat.